

Porodní báby v Březolupech

1. Úvod:

Historické povídání jsem si tentokrát připravil o povolání, s nímž se přibližně do poloviny 20. století musel potkat každý obyvatel nejen naší vesnice. Jde o porodní báby, někdy zvané porodní babičky, ale i báby pupkořezné.

2. Historie babictví:

Protože na znalostech a umění těchto osob byly doslovně závislé životy všech obyvatel, začala se již koncem 17. století množit nařízení, aby báby skládaly teoretické zkoušky u chirurgů atestovaných univerzitou.

Rakouská monarchie vydala roku 1745 (v době panování Marie Terezie) první dvorní dekret k profesionalizaci babictví. Od roku 1786 byl zdravotní personál v krajích (v našem případě Hradištském) rozšířen o krajského chirurga a porodní bábu, která měla na řádnou kvalifikaci všech pomocnic v kraji dohlížet. Toto nařízení se původně týkalo pouze měst, roku 1804 se však rozšířilo i na venkov. Od tohoto data již venkovským porodním bábám nestačilo přezkoušení krajským lékařem, ale musely se nejdříve učit v Praze, nebo Brně, a teprve poté mohly jít ke zkouškám. Přes všechna tato opatření přetrvávaly problémy s kvalifikací a ještě na přelomu 19. a 20. století se objevovali stížnosti na nezkoušené „fušerky“.

Náklady na studium nebyly jedinými ekonomickými problémy tohoto povolání. Za služby spojené s porodem měli podle nařízení platit pouze Ti, kdo si to mohli dovolit. Chudým a nemajetným musela bába pomoci zdarma a takový porod měly proplácet obce, což se však nebylo vždy dodržováno. Honorář za porod se v dobách Rakousko-uherska pohyboval od jednoho do třiceti zlatých podle vynaložené „práce“ při porodu a počtu návštěv rodičky.

Samostatnou kapitolou byly potraty, které byly velmi kriminalizovány. Nejvyšší postihy byly určeny porodní bábě a ženě, která si potrat sama vyvolala (jeden až pět let vězení). Během 19. století umělých potratů přibývalo, zejména v městském prostředí, což bylo spojeno s přesun obyvatel do měst v době průmyslové revoluce.

Poslední významná reforma ve vzdělávání porodních bab pochází z roku 1852. Byly nařízeny tři čtyřměsíční teoreticko-praktické kurzy, jež probíhaly střídavě v češtině a němčině. Výsledkem bylo vydání Diplomu porodní báby, který opravňoval k výkonu porodnické praxe. Takto byly adeptky tohoto povolání vyučovány až do roku 1920. Každá porodní bába měla při své praxi povinnost vést porodní deník a výkazy porodů. Musela sebou k porodu nosit potřebné nástroje, náčiní a učebnici o porodnictví, které si musela pořídit na vlastní náklady. Těm chudším tyto pomůcky někdy financovala obec.

Z toho všeho je vidět, že toto velmi důležité povolání pro všechny obyvatele obce nebylo v žádném případě nijak výnosné. Pojd'me však již ke konkrétním osobám, které zajišťovali porody v naší malebné vesnici.

3. Porodní báby z Březolup do poloviny 19. století:

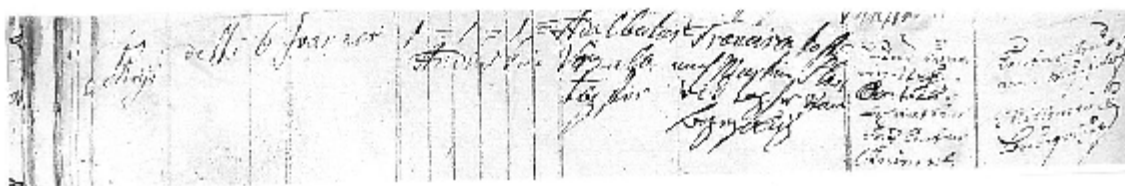
První porodní bábou zaznamenanou do matriky farnosti Březolupy byla **Marie Otépková** z č. 30, konkrétně roku 1791. V zápisech se objevuje až do roku 1801, kdy dne 1.6. ve věku 76 let zemřela.

Je zajímavé, že jak jsem zjistil dalším studiem matrik, většina sledovaných porodních bab vykonávala své poslání až téměř do konce svých dnů a dožili se docela vysokého věku. Asi to bylo jakési poděkování od Pána Boha za tuto nelehkou „službu“.

Další osobou, která vykonávala babictví delší dobu, konkrétně v letech 1798 až 1834, byla **Magdalena Andrýsková**. Narodila se 31.5.1761 Petru Blažkovi a jeho ženě Barboře roz. Hrabicové. V roce 1780 se vdala za Jana Andrýska a měli spolu 3 děti. Zemřela 11.7.1836 ve věku 79 let na č. 13.

Ve vesnici byla podle mého zjištění vždy jedna hlavní porodní bába a při ní se vyskytovali jedna, nebo dvě báby vedlejší, což usuzuji z toho, že byli přítomny u menšího množství porodů. Uvedu pár jejich jmen: Veronika Blažková (1797), Anna Otépková (1815), Kateřina Čechmánková (1839), Barbora Pelikánová (1849), Alžběta Palánková (1874), nebo Marie Lavičková (1903). Jedna z těchto méně vytěžovaných pak většinou převzala po odcházející, většinou zemřelé „hlavní“ bábě, její práci.

Celou dobu se v matrikách objevovali i zápisy o účasti porodních bab z okolních vesnic (Šarov, Nedachlebic, Bílovic i jiných). Mezi ně patřili například: Marie Berecková ze Šarov (1814), Apolena Ambruzová ze Šarov (1851), Anna Pučalíková z Bílovic (1862), nebo Barbora Bílková z Nedachlebic (1900). O důvodech proč tomu tak bylo, můžeme dneska pouze spekulovat. Důvodem mohl být někdy blízký příbuzenský stav s rodinou rodičky, jindy zase „horší“ vztahy mezi porodní bábou v obci a konkrétní rodinou.

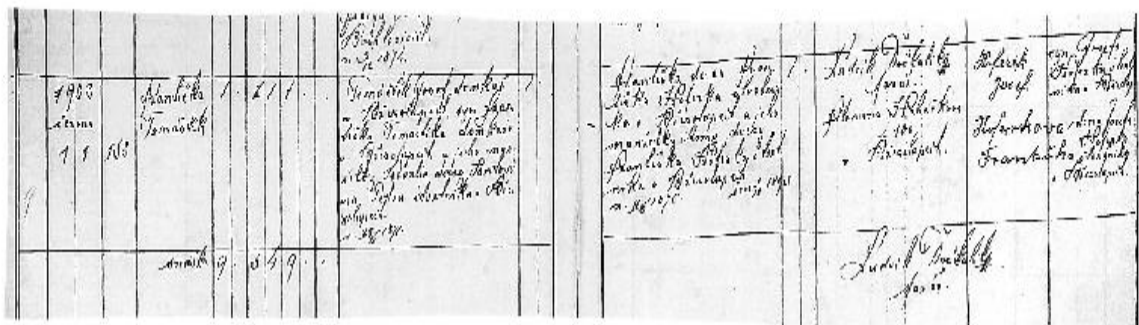
Ukázka zápisu z matriky z poč. 19. století - narození mé praprapradě Jana Vrzala r. 1812

4. Porodní „asistentky“ v naší obci po roce 1850:

Od roku 1854 byla po dalších 18 let porodní bábou v naší obci **Anna Urbanová**. Narodila se dne 15.4.1813 současně se svým dvojčetem Františkem otci Šimonu Hrabicovi a jeho ženě Viktorii roz. Lysoňkové na č. 145. V roce 1850 se až jako 37 letá poprvé vdala za Ignáce Vajdíka a poté roku 1854 za Jana Urbana. Bohužel se žádným z manželů neměla děti. Zemřela 20.2.1874 ve věku 63 let v č. 10. Jak jsem zjistil, porodní bábou byla v letech 1827 až 1837 i její matka **Viktorie**. Tato skutečnost spolu s tím, že neměla děti, ji pravděpodobně přivedla k tomuto „povolání“.

Od roku 1874 plynule navázala a porodní bábou v Březolupech se na dobu 27 let (až do roku 1901) stala **Barbora Krystková**. Narodila se dne 3.12.1828 Josefu Pastyříkovi a jeho ženě Anně roz. Vaculové na č. 69. V roce 1862 se vdala za Karla Krystka ze Lhotky. S ním pak měla dvě děti. Zemřela 19.2.1902 ve věku 73 let v č. 122.

Další porodní bábou, která svou práci vykonávala neskutečných 45 let v období 1903 až 1948, byla **Filomena Hubáčková**. Narodila se 14.3.1871 Františku Sklenářovi a jeho ženě Marianě roz. Krejčíříkové na č. 100. V roce 1887 se vdala za Vincence Hubáčka. Měla s ním dvě děti. Zemřela 7.11.1949 ve věku 78 let v č. 125.

Ukázka zápisu z matriky z poč. 20. století - narození mé babičky Františky Tomáštkové r. 1903

Poslední porodní bábou v obci Březolupy byla v letech 1927 až 1957 Julie Hubáčková, diplom získala 28.11.1927 v Brně. Narodila se dne 11.4.1893 Františku Postavovi a jeho ženě Františce roz. Micháلكové. V roce 1920 se vdala za Ludvíka Hubáčka. Měla s ním pouze jedno dítě, syna Františka. Zemřela 13.4.1966 ve věku 73 let v č. 350. Byla poslední porodní bábou v Březolupech a podle záznamů uložených v Okresním archívu v Uh. Hradišti asistovala u více jak 1000 porodů u nás a v okolních obcích. Někteří naši spoluobčané si ji ještě určitě budou pamatovat.

Za asistenci u porodu a další služby s ním spojené byly i v době I. republiky stanoveny pevné taxy, které porodní bába obdržela. Byly rozděleny do tří tříd (III. - nemajetní, II. - majetní, I. - nejvíce bohatí) a ve dvacátých letech 20. století byly v následující výši. Normální porod: III. třída 200,- Kč, II. - 400,- a I. - podle ústní dohody (min. 600,- korun). Ve III. třídě pak za každou návštěvu rodičky hradila rodina 15,-, za prohlídku 20,-, za ošetření po potratu 150,- (u třídě druhé a první byly částky navýšeny).

V období po druhé světové válce, zejména pak počátkem padesátých let 20. století porodů doma ubývalo, z obvyklých 20 a více ročně na přibližně 10. V roce 1952 se opravdu přímo v rodném domě narodili již pouze lidé dva. Posledním opravdovým „rodákem“ z Březolup je podle zápisu v matrice narozených pan Pavel Groesl, narozený v březnu 1953 na Kozině č. 147. Jeho matkou byla Štěpánka roz. Sedlářová z Březolup.

Přesné informace o jménech porodních bab a číslech domů, v nichž v té době žili, byly zapisovány přímo do matrik narozených, tzv. rodných a křestních knih (z nich jsou i ukázky originálních zápisů v tomto článku). Tyto údaje, z nichž jsem čerpal, byly uváděny až v matrikách po roce 1784, tj. po uzákonění zápisů v němčině a špatně čitelném písmu zvaném kurent, což stěžuje jejich vyhledávání a zejména pak čtení.

Jako perličku na závěr vyprávění jsem si nechal informaci o tom, že díky iniciativě Jitky Křížkové, roz. Havlíkové se mě podařilo půjčit a ofotit si jeden unikát týkající se její prababičky. Jde o originální „**Diplom báby porodní**“ ze dne 26. února 1903 jedné z výše uvedených porodních bab, konkrétně **Filomeny Hubáčkové**, roz. Sklenářové. Fotokopii této listiny staré 114 let je kvůli lepší čitelnosti ve větším formátu na samostatné stránce v tomto čísle zpravodaje.

5. Závěr:

Tolik v krátkosti další vyprávění s historickou tematikou z naší slovácké dědiny. Chtěl bych poděkovat Věrci Poláškové za půjčení materiálů, které o Filomeně a Julii Hubáčkové vyhledala v okresním archívu a které jsem částečně v článku využil.

Ve svém „archívu“ mám připravena témata pro další články, která čekají na své zpracování. Takže se v blízké budoucnosti těším na další setkání s Vámi na stránkách Březolupského zpravodaje, nebo webových stránkách: www.brezolupy.cz, kde jsou všechny články postupně ukládány v záložce HISTORIE OBCE.

Dne 5. 5. 2017 zpracoval ing. Radek Berecka, kronikář obce Březolupy